

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

МАТЕРІАЛИ

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 20-21 квітня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 20-21 квітня 2023 р.) 103 с.

Рецензенти:

Бойко Анжела Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

колонізації, продовженням історичного неомондіалізму, сутність якого зводиться в кінцевому рахунку до постулювання неминучості повної планетарної інтеграції, переходу від множинності держав, народів, націй та культур до уніформеного світу.

Список використаних джерел

1. Крымский С. Б. Культурно-экзистенциальные измерения познавательного процесса. *Вопросы философии*. 1998. № 4. С.40-49.
2. Крымский С. Б. Метаисторические ракурсы философии истории. *Вопросы философии*. 2001. №6. С. 32-41.
3. Тоффлер Э. Шок будущего. Москва : АСТ, 2001. 557 с.
4. Фукуяма Ф. Конец истории? *Вопросы философии*. 1990. № 3. С. 134-147

Поплавська Тетяна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У ХХ столітті освіта стала однією з найважливіших галузей людської діяльності. Однак бурхливе розширення цієї сфери, а також зміна її статусу супроводжувалося загостренням низки проблем, які дозволили деяким дослідникам зробити та обґрунтувати висновок про світову кризу освіти.

Інформаційна революція, що розгорнулася в останні десятиліття, ще більше загострила проблеми освіти. Перехід до інформаційного суспільства, в якому інформація, знання виступають як основна соціальна цінність, означає радикальні зміни в освітній системі. Яка сутність цих змін? Чи означає перехід до інформаційного суспільства взагалі, та інформатизація сфери освіти зокрема, торжество технократизму або це висловлювання тенденції до гуманізації життя? Які перспективи людини та її освіти в інформаційному світі? Ці питання активно обговорюються філософами, соціологами та футурологами.

Дослідження філософських проблем освіти в інформаційному суспільстві є особливо актуальним, оскільки дозволяє виявити основні тенденції розвитку освітньої системи в сучасному світі та шляхи подолання кризових явищ у сфері освіти.

Слід зазначити, що поява нового напрямку в сучасній філософії - філософії освіти - стала своєрідною спробою західних і вітчизняних інтелектуалів осмислити причини цивілізаційної кризи, тенденції інформаційного суспільства, а також і проблеми існуючої системи освіти, яка вже до кінця ХХ століття вичерпала свої пізнавальні можливості і гостро потребує нових

філософських засад, потребує оновленню своєї концептуалізації, яка змогла б інтегрувати філософське уможливлення теоретизування, різні теорії освіти та емпірику в їх орієнтації на реалії та об'єктивні тенденції розвитку світової та вітчизняної освіти.

У зв'язку з цим, здається, що холистична парадигма освіти, яка розвивається рядом філософів і педагогів, може інтегрувати останні досягнення природознавства та гуманітарних наук з метою створення у підростаючого покоління більш цілісної картини світу, а відповідно і більш цілісного світогляду.

Чим відрізняється пропонована до розгляду холистична парадигма освіти від альтернативних, які широко обговорюються в педагогічній та філософській періодиці?

По-перше, центрованістю на особистість учня, що може означати професійну допомогу як психологічного, так і педагогічного характеру, спрямовану на розвиток гармонійного, повноцінного, здорового члена суспільства.

По-друге, центрованістю на природоподібні методи навчання, що ставлять ті самі цілі, що й персонорентристські педагогічні концепції.

Здавалося б, що нового в тому, щоби формувати гармонійних і повноцінних членів суспільства? Такими закликами рясніють практично всі підручники з педагогіки. Проте проблема в тому, що існуюча й у наш час радянська педагогічна концепція не передбачала жодних практичних способів досягнення задекларованого результату освіти. Причин тому кілька - це і пріоритет суспільних інтересів над особистісними, і система цінностей, установок і стереотипів мислення, що нав'язувалися ідеологією, і поверхове знання внутрішнього світу особистості, структури її самосвідомості, які тільки останнім часом стали предметом дослідження сучасних психологів і філософів, та ще багато інших, головною з яких, напевно, було ототожнення понять "гармонійна особистість" з поняттям "всебічно розвинена особистість".

Тому слід пояснити тут сенс поняття «гармонійна особистість», який зберігся у деяких філософських та психологічних концепціях з метою розуміння проблем, що стоять перед сучасною педагогікою.

Гармонійна особистість - це такий стан самосвідомості людини, в якому всі елементи (когнітивні, емоційні та поведінкові) перебувають у гармонійній взаємодії один з одним. Як пояснював свого часу Платон у діалозі «Лакхес», гармонія в людині – це відповідність зовнішнього та внутрішнього, слова та справи: «Справді, коли я чую, як говорить про чесноту чи якусь мудрість людина, яку воістину можна називати людиною і яка сама цілком відповідає тому, що вона говорить, я надзвичайно радію, дивлячись зараз і на того, хто говорить, і на те, що він говорить, як одне до іншого йде та узгоджується. І така людина здається мені справді музичною, тому що вона отримала прекрасну гармонію не з ліри або ще якоїсь знаряддя гри, а з самого життя, погодивши в собі самому слова зі справами, точнісінько на доричний лад, а не на іонічний, гадаю, і не на зразок єдиної істинно еллінської гармонії» [1].

Знайти саме свою мелодію, саме своє покликання в цьому житті дуже складно, але можливо і навіть необхідно для успішного просування життєвим шляхом. Вирішенню цього завдання було присвячено практично всі роботи відомого австрійського психоаналітика К.Г. Юнга. Згідно з його уявленнями, людина перебуває у владі різних архетипів або образів колективного несвідомого, тобто такого несвідомого, яке включає загальнолюдський досвід, що передається у спадок від покоління до покоління. Зокрема, живучи разом із іншими людьми, людина стає персоною, виконує певні функції у суспільстві. Вона одягає на себе маску, щоб справити сприятливе враження на оточуючих її людей і приховати від них свою Самість, тобто справжнє обличчя, якщо в цьому є необхідність. При цьому вона так часто одягає маску, що та навіть може «прирости» до обличчя. За допомогою персони, маски, людина грає ту чи іншу соціальну роль у суспільстві. Вона як би відокремлюється від себе на користь штучної особистості. Але відділення від себе не проходить безслідно і безкарно. Воно може супроводжуватися різними несвідомими реакціями, що є поживним ґрунтом для виникнення неврозу. Зовні людина виглядає сильною особистістю, грає роль процвітаючого в житті індивіда. Внутрішньо вона відчуває слабкість, охоплена всілякими страхами, відчуває свою нікчемність. Розрив і подальший конфлікт між зовнішнім та внутрішнім світом людини супроводжується психічними зривами та душевними надломами.

Вихід із конфліктної, кризової ситуації можливий лише за допомогою психотерапевта, а процес вивільнення особистості з колективних основ своєї психіки К.Г. Юнг назвав індивідуацією. У його розумінні індивідуація не означає відхід людини від світу та замикання її на самої собі. Вона не має нічого спільного з егоцентризмом, тобто з зосередженням людини тільки і виключно на своєму Я. Індивідуація є особливий шлях людини до самої себе, це такий шлях, завдяки якому зовнішній і внутрішній світ людини не протистоять одне одному, а утворюють певну єдність, єдність, яка переживається людиною як щастя або повнота буття.

Індивідуація - це рух від розщепленості та фрагментарності психічних процесів до єдності та цілісності душі. Але ця єдність колись була втрачена, і втрачена вона була якраз у процесі освіти та виховання. Тому однією з насущних проблем сучасної системи освіти є просвітницька робота в середовищі педагогів та шкільних психологів, спрямована на роз'яснення причин розвитку негативних явищ як у їхньому власному внутрішньому світі, так і у зовнішньому, де їм доводиться спілкуватися з дітьми та їхніми батьками, у своїй масі фрагментарними, негармонійними, а по суті, глибоко нещасними людьми.

Сучасна система освіти дійсно потребує нових філософських засад, але як показує досвід розвитку сучасної цивілізації, європейський тип світогляду та ментальності вичерпав свої позитивні потенційні можливості, про що свідчить глобальна криза, що переживається всіма нами. У той же час звернення до східних, холістичних за своєю суттю, філософських концепцій, що надихали не лише німецьких філософів XVIII і XIX століть, але й багатьох європейських

мислителів ХХ століття, є актуальним і продуктивним. Завдяки саме своїй філософії на Сході змогла скластися холістична ментальність і такий ж самий світогляд.

Філософсько-педагогічні концепції Стародавньої Індії, Китаю, Японії та Кореї чекають на своїх дослідників і можуть бути дуже корисними у розвитку нових методів виховання більш цілісного та успішного покоління. Адже не випадково, що саме ці країни є провідними у розвитку інформаційних технологій, інформаційних комунікацій, віртуальних форм освіти тощо.

У наш час вже є деякі дослідники, які під впливом східної філософії та психології вже створили новий напрямок наукових пошуків, що отримав назву науки про суб'єктивне благополуччя (Subjective Well Being). Це тільки один приклад. Існує і багато інших. Але нам важливий саме прецедент звернення до східної духовної традиції та її наслідки.

Розуміння суб'єктивного благополуччя у сучасній західній психології має два варіанти. Згідно з першими, суб'єктивне благополуччя - це переживання позитивних емоцій, низький рівень неприємних емоцій та високий рівень задоволеності життям (Diener, 2002). Як наслідок, розуміння благополуччя в рамках такого підходу дає підстави для його розуміння як «гедонії». Суб'єктивне благополуччя, що оцінюється подібним чином, часто використовується багатьма зарубіжними авторами як синонім щастя.

Таке розуміння спирається на очевидно безперечну тезу про те, що бути щасливим є однією з найголовніших, якщо не найважливішою метою людського буття.

Інший варіант до розуміння благополуччя полягає в уявленні про нього як про щось більше, ніж просто переживання щастя, і спирається на тезу про їхню нетотожність: думка людей про те, що вони щасливі ще не означає, що вони психологічно благополучні. В рамках цього підходу, благополуччя є не результатом і не кінцевим станом, а процесом реалізації індивідом свого потенціалу (Deci, 2008), що є основою розуміння його як «евдемонії».

Однак останніми роками у публікаціях відображається думка про те, що добробут або щастя містить, принаймні, обидва цих основних компонентів – і гедонію, і евдемонію.

Таким чином, суб'єктивне благополуччя пов'язане з позитивною якістю феноменальної свідомості та самосвідомості. Переживаючи стан суб'єктивного благополуччя, ми відчуваємося добре і позитивно оцінюємо своє життя. Цьому можна навчитися самому та навчити інших і це може бути однією з цілей освітнього процесу, отже головне у цьому процесі – відкритість інформації та новому досвіду.

Список використаних джерел

1. Платон. Собрание сочинений. В 4 т. Т.2. Харьков: Наука. 2013. 528 с.
2. Юнг К.Г. Аналитическая психология. Семинары К.Г. Юнга 1925г. Сумы. Изд-во «Университетская книга». 2012. 200с.

3. Diener E., Lucas R.E., Oishi S. Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. The handbook of positive psychology. New York: Oxford University Press. 2002, pp. 63–73.
4. Deci E.L., Ryan R.M. Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 2008, no. 9, pp. 1–11.

Рибак Олександра Русланівна, студентка 4 року навчання ОПП Соціологія за першим (бакалаврським) рівнем навчання соціально-гуманитарного факультету Університету Ушинського

Науковий керівник - **Борінштейн Євген Русланович** - завідувач, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний університет імені К.Д. Ушинського»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності теми. Сьогодні Україна як суспільство знаходиться у періоді різких переломів. Виникають труднощі у засвоєнні та пристосуванні до норм соціального життя або труднощі в дозволі тих норм, що є соціально небезпечними, несуть у собі загрозу для життя й здоров'я. Це проблеми, які пов'язані з неадекватною та девіантною поведінкою у суспільстві та дезадаптацією дітей і підлітків у соціальному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Девіантна поведінка, формувалася в основному в соціологічних школах, у дослідженнях соціологів кінця ХІХ – початку ХХ ст. Е. Дюркгейма, Ж. Кетле, М. Вебера, Д. Дьюї, Л. Леві-Брюля та ін. Аналіз різних аномальних проявів, проведений Ж. Кетле та Е. Дюркгеймом, показав, що кількість аномалій щоразу неминуче зростала в періоди воєн, економічних криз, соціальних потрясінь, що спростовувало теорію «вродженого» злочинця та свідчило про соціальне коріння цього явища. [6] Одним із перших дослідників девіантної (лат. *deviatio* – відхилення) поведінки був Еміль Дюркгейм – засновник французької соціологічної школи. Він дав визначення поняттю «соціальної аномії» як стану суспільства, коли старі норми та цінності вже не відповідають реальним відносинам, а нові ще не затвердилися [4]. Проблемі девіантної поведінки присвячено низку досліджень вітчизняних науковців (І. Єрмаков, Л. Сохань, М. Рижков, Є. Павлютенков, В. Крижко, Т. Титаренко).

Мета дослідження. Розглянути поняття девіантної поведінки в соціальному аспекті, з'ясувати причини виникнення цього явища.

Викладення основного матеріалу. Девіантна поведінка виникає, коли не дотримується норма поведінки, яка діє в групі людей. Щоб можна було описати конкретну поведінку як відхиляючу, необхідно мати знання про поведінку відповідно до норми (нормальність). Відхиляється і нормальна поведінка